

**«Ռուս-Հայկական համալսարան» բարձրագույն կրթության միջպետական
կրթական կազմակերպություն**

**Հաստատում եմ՝
Իրավունքի ինստիտուտի տնօրեն**

Քալաշյան Ս.Ա.

«23» հունիսի 2026 թ.

**Իրավունքի ինստիտուտ
ИНСТИТУТ ПРАВА**

**Ինստիտուտ՝ Իրավունքի
Ամբիոն՝ Իրավունքի տեսության և Սահմանադրական իրավունքի**

Հեղինակ՝ Ի.Գ.Թ., ավագ դասախոս Հակոբյան Դ.Է.

ԴԱՍԸՆԹԱՅԻ ԱՌԱՐԿԱՅԱԿԱՆ ԾՐԱԳԻՐ

Դասընթաց՝ Սահմանադրական իրավունքի տեսություն

Մասնագիտություն՝ 042101.00.7 Իրավագիտություն

**Մագիստրոսի կրթական ծրագիր՝ 042101.02.7 «Սահմանադրական
իրավունք, պետության և իրավունքի
տեսություն»**

1. Առարկայի բովանդակության համառոտ նկարագրությունը (1-ին և 2-րդ կիսամյակ)

«Սահմանադրական իրավունքի տեսություն»-ը առկա ուսուցմամբ մագիստրոսական կրթական ծրագրի՝ եզրափակիչ գնահատմամբ (քննությամբ) ավարտվող դասընթաց է:

«Սահմանադրական իրավունքի տեսություն» դասընթացը սահմանադրական իրավունքի գիտության հիմնարար տեսական դասընթաց է, որի նպատակն է համակողմանիորեն բացահայտել սահմանադրական իրավունքի գաղափարական, փիլիսոփայական, մեթոդաբանական և ինստիտուցիոնալ հիմքերը՝ դրանք դիտարկելով ժամանակակից սահմանադրականության զարգացման համատեքստում: Դասընթացը միտված է սահմանադրությունը ընկալելու ոչ միայն որպես բարձրագույն իրավաբանական ուժ ունեցող նորմատիվ ակտ, այլև որպես հասարակության հիմնարար արժեքների, քաղաքական կազմակերպվածության, հանրային համաձայնության և պետական իշխանության լեգիտիմության իրավական արտահայտություն:

Առանձնահատուկ ուշադրություն է դարձվում սահմանադրական նորմերի արժեքաբանական և աքսիոլոգիական բովանդակությանը, սահմանադրական սկզբունքների համակարգային բնույթին, ինչպես նաև սահմանադրական իրավունքի և քաղաքական փիլիսոփայության, իրավունքի տեսության, մարդու իրավունքների, միջազգային և համեմատական սահմանադրական իրավունքի փոխազդեցությանը:

Դասընթացը հիմնված է ժամանակակից սահմանադրագիտության բազմամեթոդաբանական մոտեցումների վրա՝ համադրելով դոգմատիկ, համեմատական, համակարգային, պատմաիրավական, աքսիոլոգիական և միջառարկայական վերլուծության մեթոդները: Ուսումնառության ընթացքում առանձնահատուկ տեղ է հատկացվում սահմանադրական գաղափարների զարգացման համաշխարհային միտումների, սահմանադրական արդարադատության դերի, սահմանադրական դատարանների իրավաստեղծ գործունեության, ինչպես նաև սահմանադրական մեկնաբանության արդի տեսությունների քննադատական վերլուծությանը:

Դասընթացի յուրացումը հնարավորություն է տալիս ուսանողների մոտ ձևավորելու սահմանադրական երևույթների գիտական ընկալման, տեսական ընդհանրացման և ինքնուրույն հետազոտության կարողություններ, զարգացնելու սահմանադրաիրավական մտածողությունը, իրավական փաստարկման մշակույթը և սահմանադրական հիմնախնդիրների համալիր վերլուծության հմտությունները՝ ապահովելով մագիստրոսի ակադեմիական և մասնագիտական

պատրաստվածությանը համապատասխան գիտելիքների ու կարողությունների ձևավորումը:

2. Դասընթացի նպատակն ու խնդիրները

Դասընթացի նպատակն է ապահովել սահմանադրական իրավունքի տեսության խորքային և համակարգային ուսումնասիրությունը՝ ձևավորելով սահմանադրականության գաղափարի, սահմանադրական պետության, հանրային իշխանության կազմակերպման, մարդու հիմնարար իրավունքների, սահմանադրական արդարադատության և սահմանադրական զարգացման արդի միտումների գիտական ըմբռնում: Դասընթացը միտված է զարգացնելու սահմանադրական երևույթների տեսամեթոդաբանական, համեմատական և արժեքաբանական վերլուծության կարողությունները՝ սահմանադրությունը դիտարկելով ոչ միայն որպես բարձրագույն իրավաբանական ուժ ունեցող նորմատիվ ակտ, այլև որպես հասարակության հիմնարար արժեքների, քաղաքական լեգիտիմության, հանրային իշխանության սահմանափակման և իրավական պետության գաղափարի իրավական արտահայտություն:

Դասընթացը նպատակ ունի ձևավորել ինքնուրույն գիտահետազոտական աշխատանքի, քննադատական իրավական մտածողության, իրավական փաստարկման և սահմանադրական հիմնահարցերի բազմաչափ վերլուծության կարողություններ՝ ապահովելով ազգային, համեմատական և միջազգային սահմանադրական իրավունքի տեսական նվաճումների ստեղծագործական յուրացումը:

2.1 Դասընթացի խնդիրները

Դասընթացի հիմնական խնդիրներն են՝

- ներկայացնել սահմանադրական իրավունքի տեսության առարկան, մեթոդաբանությունը, զարգացման փուլերը և տեղը ժամանակակից իրավագիտության համակարգում,
- ուսումնասիրել սահմանադրականության գաղափարի, սահմանադրության էության, լեգիտիմության, սահմանադրական ինքնության և սահմանադրական մշակույթի տեսական հիմքերը,
- բացահայտել սահմանադրական նորմերի, սկզբունքների և ինստիտուտների համակարգային, արժեքաբանական (աքսիոլոգիական) և գործառութային բնույթը,
- վերլուծել սահմանադրական պետության, ժողովրդաիշխանության, իրավունքի գերակայության, իշխանությունների բաժանման, մարդու արժանապատվության և հիմնարար իրավունքների փոխկապակցվածությունը,

- ուսումնասիրել սահմանադրական մեկնաբանության ժամանակակից տեսությունները, սահմանադրական արդարադատության զարգացման միտումները և սահմանադրական դատարանների դերը սահմանադրական իրավակարգի զարգացման գործում,
- ձևավորել ազգային և համեմատական սահմանադրական իրավունքի քննադատական ուսումնասիրության և սահմանադրական մոդելների համեմատական գնահատման կարողություններ,
- զարգացնել սահմանադրաիրավական հիմնախնդիրների վերաբերյալ ինքնուրույն գիտահետազոտական աշխատանք կատարելու, գիտական փաստարկներ ձևակերպելու և տեսական ընդհանրացումներ կատարելու հմտություններ,
- նպաստել սահմանադրական արժեքների, ժողովրդավարական սահմանադրական մշակույթի և պատասխանատու հանրային կառավարման վերաբերյալ գիտական աշխարհայացքի ձևավորմանը:

3. Դասընթացի օբյեկտը և առարկան

3.1 Դասընթացի օբյեկտը

Օբյեկտը Սահմանադրական իրավունքի ձևավորման և զարգացման գործընթացում առաջացող հասարակական հարաբերություններն են, սահմանադրականություն երևույթը, պետական իշխանության կազմակերպման և սահմանափակման իրավական հիմքերը, մարդու և պետության փոխհարաբերությունների սահմանադրական չափումները, ինչպես նաև այն արժեքները և սկզբունքները, որոնց վրա հիմնվում է ժամանակակից սահմանադրական իրավակարգը:

3.2 Դասընթացի առարկան

Առարկան կազմում են սահմանադրական իրավունքի տեսական և մեթոդաբանական հիմնահարցերը, մասնավորապես՝ սահմանադրության էության, նշանակության և գործառույթների վերաբերյալ գիտական հայեցակարգերը, սահմանադրական իրավունքի հասկացությունը, համակարգը և մեթոդաբանությունը, սահմանադրական սկզբունքների և նորմերի բնույթը, սահմանադրական արժեքների (արժեքաբանական հիմքերի), սահմանադրական ինստիտուտների, սահմանադրական մեկնաբանության և սահմանադրական արդարադատության տեսությունները:

Դասընթացի առարկայական շրջանակում ուսումնասիրվում են նաև ժամանակակից սահմանադրագիտության զարգացման հիմնական ուղղությունները՝ սահմանադրական պետության տեսությունը, ժողովրդավարական լեգիտիմության հիմնախնդիրները, մարդու իրավունքների սահմանադրական պաշտպանության մեխանիզմները,

իշխանությունների բաժանման և հավասարակշռման սկզբունքը, սահմանադրական ինքնության, համեմատական սահմանադրական իրավունքի և գլոբալ սահմանադրական գործընթացների տեսական հիմնահարցերը:

4. Դասընթացի մուտքային պահանջները

«Սահմանադրական իրավունքի տեսություն» դասընթացի յուրացման համար անհրաժեշտ է, որ ուսանողը նախապես ուսումնասիրած լինի իրավագիտության հիմնարար և հարակից ոլորտներին վերաբերող դասընթացներ, մասնավորապես՝

- **«Պետության և իրավունքի տեսություն»**, որպես իրավական երևույթների, իրավունքի համակարգի, իրավական մեթոդաբանության և պետության էության վերաբերյալ հիմնարար գիտելիքների աղբյուր,
- **«Սահմանադրական իրավունք»**, որպես սահմանադրական կարգի, պետական իշխանության կազմակերպման, մարդու և քաղաքացու հիմնական իրավունքների ու ազատությունների վերաբերյալ բազային գիտելիքների ձևավորման հիմք,
- **«Արտասահմանյան երկրների սահմանադրական իրավունք»**, որպես տարբեր սահմանադրական համակարգերի, կառավարման ձևերի, սահմանադրական ինստիտուտների և համեմատական սահմանադրական փորձի ուսումնասիրության հիմք
- **«Քաղաքական և իրավական ուսմունքների պատմություն»**, որպես սահմանադրական գաղափարների, պետության, ազատության, արդարության և իրավունքի վերաբերյալ տեսական հայեցակարգերի ձևավորման նախադրյալ,
- **«Մարդու իրավունքների տեսություն և պաշտպանություն»**, որպես մարդու արժանապատվության, հիմնարար իրավունքների և ազատությունների սահմանադրաիրավական պաշտպանության տեսական հիմք,
- **«Միջազգային հանրային իրավունք»**, որպես միջազգային իրավակարգի և ազգային սահմանադրական համակարգերի փոխազդեցության վերաբերյալ նախնական գիտելիքների աղբյուր:

Դասընթացը հիմնվում է նաև իրավական հետազոտության մեթոդաբանության, իրավական մեկնաբանության և համեմատական իրավագիտության վերաբերյալ ուսանողի նախնական գիտելիքների վրա:

5. Դասընթացի յուրացման արդյունքում ձեռք բերվող գիտելիքները և կարողությունները

Դասընթացի յուրացման արդյունքը ապահովում է անհրաժեշտ գիտելիքների, հմտությունների ու կարողությունների համապատասխան ՈԱՇ-ի վերջնարդյունքներին:

5.1 Գիտելիքներ

Դասընթացի յուրացման արդյունքում ուսանողը պետք է՝

- ունենա խորացված գիտելիքներ սահմանադրական իրավունքի տեսության՝ որպես ինքնուրույն իրավագիտական ուղղության, ձևավորման, զարգացման և մեթոդաբանական հիմքերի վերաբերյալ,
- ճանաչի սահմանադրականության գաղափարի, սահմանադրության էության, գործառույթների և սոցիալական նշանակության վերաբերյալ հիմնական տեսական մոտեցումները,
- տիրապետի սահմանադրական պետության, ժողովրդաիշխանության, իրավունքի գերակայության, իշխանությունների բաժանման, մարդու արժանապատվության և հիմնարար իրավունքների տեսական հիմքերին,
- իմանա սահմանադրական սկզբունքների, նորմերի և ինստիտուտների համակարգային ու արժեքաբանական (աքսիոլոգիական) բնույթը,
- պատկերացում ունենա սահմանադրական մեկնաբանության ժամանակակից տեսությունների, սահմանադրական արդարադատության և սահմանադրական վերահսկողության մոդելների վերաբերյալ,
- ծանոթ լինի համեմատական սահմանադրական իրավունքի զարգացման հիմնական ուղղություններին և ժամանակակից սահմանադրական գործընթացներին:

5.2 Հմտություններ

Դասընթացի յուրացման արդյունքում ուսանողը պետք է կարողանա՝

- վերլուծել սահմանադրաիրավական երևույթները տեսական, համակարգային և համեմատական մեթոդների կիրառմամբ,
- իրականացնել սահմանադրական նորմերի և սկզբունքների գիտական մեկնաբանություն,
- գնահատել տարբեր պետությունների սահմանադրական մոդելների առանձնահատկությունները և համադրել դրանց զարգացման միտումները,
- ուսումնասիրել և վերլուծել սահմանադրական դատարանների և միջազգային դատական մարմինների իրավական դիրքորոշումները,
- կիրառել իրավական հետազոտության մեթոդներ՝ սահմանադրաիրավական հիմնախնդիրների ուսումնասիրման ընթացքում,
- ձևակերպել գիտական հիմնավորումներ, իրավական փաստարկներ և տեսական եզրահանգումներ:

5.3 Կարողություններ

Դասընթացի յուրացման արդյունքում ուսանողը պետք է կարողանա՝

- ինքնուրույն գնահատել սահմանադրական իրավունքի տեսական և գործնական հիմնախնդիրները՝ հիմնվելով գիտական մեթոդաբանության վրա,
- իրականացնել սահմանադրաիրավական հետազոտություններ և ներկայացնել հիմնավորված գիտական եզրակացություններ,
- կիրառել ձեռք բերված տեսական գիտելիքները սահմանադրական գործընթացների և իրավական խնդիրների վերլուծության համար,

- քննադատաբար գնահատել սահմանադրական զարգացումների ժամանակակից միտումները, իրավաքաղաքական հայեցակարգերը և դրանց իրավական հետևանքները,
- մասնակցել գիտական քննարկումների, ձևակերպել սեփական դիրքորոշում և պաշտպանել այն մասնագիտական փաստարկներով,
- ցուցաբերել ինքնուրույնություն և պատասխանատվություն սահմանադրաիրավական հետազոտական և մասնագիտական խնդիրների լուծման ընթացքում:

6. Դասավանդման եղանակները և մեթոդները

Դասընթացի դասավանդումն իրականացվում է ուսանողակենտրոն, հետազոտահեն և ինտերակտիվ ուսուցման սկզբունքների հիման վրա՝ համադրելով տեսական գիտելիքների ներկայացումը, սահմանադրաիրավական հիմնախնդիրների վերլուծությունը և ինքնուրույն հետազոտական գործունեությունը:

Դասավանդման հիմնական եղանակներն ու մեթոդներն են՝

- **դասախոսություններ՝** սահմանադրական իրավունքի տեսության հիմնարար հասկացությունների, գիտական հայեցակարգերի, մեթոդաբանական մոտեցումների և ժամանակակից զարգացումների ներկայացման նպատակով,
- **սեմինար քննարկումներ՝** սահմանադրական իրավունքի տեսական հիմնախնդիրների, գիտական աշխատությունների և իրավական հայեցակարգերի քննադատական վերլուծության միջոցով,
- **խնդրահեն ուսուցում (problem-based learning)**՝ սահմանադրաիրավական բարդ հիմնախնդիրների առաջադրման և դրանց տեսական ու գործնական լուծումների որոնման միջոցով,
- **դեպքերի ուսումնասիրության մեթոդ (case study)**՝ սահմանադրական դատարանների, միջազգային դատական մարմինների և օտարերկրյա սահմանադրական պրակտիկայի ուսումնասիրությամբ,
- **համեմատական իրավական մեթոդի կիրառում**՝ տարբեր սահմանադրական համակարգերի, մոդելների և ինստիտուտների համադրման ու գնահատման նպատակով,
- **բանավեճեր և գիտական քննարկումներ**՝ սահմանադրական հակասական հիմնահարցերի վերաբերյալ ինքնուրույն դիրքորոշման ձևավորման նպատակով,
- **հետազոտական առաջադրանքներ**՝ գիտական գրականության, իրավական ակտերի և դատական պրակտիկայի ինքնուրույն ուսումնասիրման ու վերլուծության միջոցով,

- **ուսանողական զեկուցումներ և շնորհանդեսներ՝** գիտական տեղեկատվության մշակման, ներկայացման և մասնագիտական հաղորդակցության հմտությունների զարգացման նպատակով,
- **թվային և էլեկտրոնային իրավական ռեսուրսների օգտագործում՝** իրավական տեղեկատվության որոնման, վերլուծության և հետազոտական աշխատանքների իրականացման համար:

Դասավանդման ընթացքում խրախուսվում է ուսանողների ինքնուրույն գիտական մտածողության, սահմանադրաիրավական վերլուծության, իրավական փաստարկման և հետազոտական կարողությունների զարգացումը:

7. Դասընթացի տեղն ուսումնական ծրագրում

Դասընթացը ներառված է հիմնական դասընթացների կրթաբլոկում՝ «8»՝ ակադեմիական կրեդիտ (288 ակադեմիական ժամ) աշխատատարությամբ, որից 32 ակադեմիական ժամ նախատեսվում է գործնական պարապմունքների համար: Դասընթացը նախատեսվում է ուսումնասիրել 2026-2027 ուսումնական տարվա 1-ին և 2-րդ կիսամյակում:

Ուսումնական աշխատանքի տեսակները	Ընդամենը, ակադ. ժամեր
1.Առարկայի ուսումնասիրման ընդհանուր աշխատատարությունն, այդ թվում՝	288
1.1. Լսարանային պարապմունքներ, այդ թվում՝	64
1.1.1. Դասախոսություններ	32
1.1.2.Գործնական պարապմունքներ, այդ թվում՝	32
1.1.2.1. Ստուգողական աշխատանքներ	
1.2.Ինքնուրույն աշխատանք, այդ թվում՝	143
1.2.1. Քննություններին նախապատրաստում	
1.2.2. Ինքնուրույն աշխատանքի այլ տեսակներ, այդ թվում՝(նշել)	
1.2.2.1. Գրավոր ինքնուրույն աշխատանքներ	
1.2.2.2. Էսսե և ռեֆերատներ	

Ամփոփիչ ստուգում (քննություն, ստուգարք)	1-ին կիսամյակ/ս տուգարք/ 2-րդ կիսամյակ/ քննություն/
---	--

8. Դասընթացի ծավալի բաշխում (ակադեմիական ժամերով) ըստ թեմաների և ուսումնական աշխատանքի տեսակների

Առարկայի բաժինները և թեմաները	Ընդամենը	Դասախոսու -թյուններ	Գործնական / սեմինար պարապմունքներ
1	2=3+4	3	4
Թեմա 1. Սահմանադրական իրավունքի գիտության տեղը իրավաբանական գիտությունների համակարգում	4	2	2
Թեմա 2. Սահմանադրության տեսական հիմունքները	4	2	2
Թեմա 3. Ժամանակակից սահմանադրության տեսություն	4	2	2
Թեմա 4. Սահմանադրական կարգավորման ձևը, կառուցվածքը և մեթոդը	4	2	2
Թեմա 5. «Սահմանադրական կարգ», «սահմանադրական կարգի հիմունքներ», «հասարակական կարգ» հասկացությունների իմաստային նշանակությունը	2	1	1
Թեմա 6. Մարդը և քաղաքացին: Անհատի սահմանադրական կարգավիճակը	2	1	1

Թեմա 7. Կոլեկտիվ: Կոլեկտիվը որպես սահմանադրական կարգավորման օբյեկտ	2	1	1
Թեմա 8. Հասարակություն: Հասարակական կարգի հիմունքների սահմանադրական կարգավորման կառուցվածքային տարրերը և առանձնահատկությունները	4	2	2
Թեմա 9. Պետություն: Պետական իշխանության կազմակերպման սահմանադրական հիմունքները, պետության մասնակցությամբ սահմանադրաիրավական հարաբերությունները և սուբյեկտները	4	2	2

2-րդ կիսամյակ

Թեմա 10. Սահմանադրական վերահսկողություն և հսկողություն	4	2	2
Թեմա 11. Սահմանադրության փոփոխությունների նախագծի պարտադիր նախնական սահմանադրական վերահսկողությունը	2	2	2
Թեմա 12. Տեղական պետական կառավարում և տեղական իքնակառավարում	4	2	2
Թեմա 13. Սահմանադրական դատարանը որպես սահմանադրական արդարադատություն իրականացնող մարմին: Կարգավիճակի առանձնահատկությունները:	4	2	2
Թեմա 14. ՀՀ սահմանադրական դատարանի գործունեության իրավական հիմքերն ու անկախության երաշխիքները	4	2	2
Թեմա 15. Սահմանադրական դատարանի դատավորի կարգավիճակը,	4	2	2

ընտրության առանձնահատկությունները, դատավորի թեկնածու առաջադրող և ընտրող մարմինների գործունեության սահմանադրական կարգերը			
Թեմա 16. ՀՀ Սահմանադրական դատարանի գործունեության կազմակերպումը	4	2	2
Թեմա 17. ՀՀ Սահմանադրական դատարանի դիմելը: Դիմումի ընդունելության ընթացակարգերը	6		2
Թեմա 18. ՀՀ Սահմանադրական դատարանում գործերի քննության ընդհանուր կանոնները	4	3	1
Ընդամենը	64	32	32

9. Դասընթացի թեմաների համառոտ բովանդակությունը

Թեմա 1. Սահմանադրական իրավունքի գիտության տեղը իրավաբանական գիտությունների համակարգում:

Ուսումնասիրվում են սահմանադրական իրավունքի գիտության առարկան, մեթոդաբանությունը, գործառույթները և զարգացման ժամանակակից ուղղությունները: Վերլուծվում են սահմանադրական իրավունքի գիտության տեղն իրավաբանական գիտությունների համակարգում, դրա փոխհարաբերակցությունը պետականագիտության, քաղաքական գիտության, միջազգային և մարդու իրավունքների իրավունքի հետ: Քննարկվում են սահմանադրական գիտության դերը սահմանադրականության գաղափարների ձևավորման, սահմանադրական զարգացման օրինաչափությունների բացահայտման և իրավաստեղծ ու իրավակիրառ գործունեության գիտական ապահովման գործընթացներում:

Թեմա 2. Սահմանադրության տեսական հիմունքները

Ուսումնասիրվում են սահմանադրության հասկացության ձևավորման հիմնական տեսությունները, սահմանադրության սոցիալական, քաղաքական և իրավական բնույթը, դրա արժեքային և նորմատիվ նշանակությունը: Վերլուծվում են սահմանադրության գործառույթները, իրավաբանական հատկությունները, սահմանադրության գերակայության և անմիջական գործողության սկզբունքները,

ինչպես նաև սահմանադրության կայունության և զարգացման տեսական հիմքերը: Քննարկվում են սահմանադրությունը որպես հասարակական համաձայնության և սահմանադրական պետության հիմնարար իրավական ակտ ընկալելու ժամանակակից մոտեցումները:

Թեմա 3. Ժամանակակից սահմանադրության տեսություն

Քննարկվում են ժամանակակից սահմանադրության էությունը, սահմանադրականության զարգացման հիմնական միտումները և սահմանադրության փոխակերպումը գլոբալացման պայմաններում: Ուսումնասիրվում են սահմանադրական արժեքների, սահմանադրական ինքնության, սահմանադրականացման և սահմանադրական արդիականացման հայեցակարգերը, ինչպես նաև միջազգային և ներպետական իրավունքի փոխազդեցությունը: Առանձնահատուկ ուշադրություն է դարձվում սահմանադրության դերին ժողովրդավարական, իրավական և սոցիալական պետության կայացման գործում:

Թեմա 4. Սահմանադրական կարգավորման ձևը, կառուցվածքը և մեթոդը

Ուսումնասիրվում են սահմանադրաիրավական կարգավորման առարկան, կառուցվածքային տարրերը, նորմատիվ առանձնահատկությունները և կարգավորման մեթոդները: Վերլուծվում են սահմանադրաիրավական նորմերի դասակարգումը, սահմանադրաիրավական հարաբերությունների առանձնահատկությունները, ինչպես նաև սահմանադրական կարգավորման արդյունավետության ապահովման իրավական մեխանիզմները: Քննարկվում է սահմանադրական սկզբունքների նշանակությունը իրավակարգավորման ամբողջ համակարգի զարգացման գործում:

Թեմա 5. «Սահմանադրական կարգ», «սահմանադրական կարգի հիմունքներ», «հասարակական կարգ» հասկացությունների իմաստային նշանակությունը

Ուսումնասիրվում են սահմանադրական կարգի էությունը, բովանդակությունը և կառուցվածքային տարրերը՝ որպես սահմանադրական պետության հիմք: Վերլուծվում են «սահմանադրական կարգ», «սահմանադրական կարգի հիմունքներ» և «հասարակական կարգ» հասկացությունների փոխհարաբերակցությունը, դրանց իրավական և տեսական տարբերությունները: Քննարկվում են սահմանադրական կարգի հիմքում ընկած արժեքներն ու սկզբունքները, դրանց դերը պետական

իշխանության կազմակերպման, մարդու իրավունքների երաշխավորման և սահմանադրական կայունության ապահովման գործում:

Թեմա 6. Մարդը և քաղաքացին: Անհատի սահմանադրական կարգավիճակը

Ուսումնասիրվում են մարդու և քաղաքացու սահմանադրաիրավական կարգավիճակի տեսական հիմքերը, դրա կառուցվածքը և բովանդակությունը: Վերլուծվում են մարդու արժանապատվության, ազատության, իրավահավասարության և հիմնարար իրավունքների անօտարելիության սկզբունքները՝ որպես սահմանադրական կարգի հիմնարար արժեքներ: Քննարկվում են քաղաքացիության ինստիտուտը, անձի իրավունքների և ազատությունների սահմանադրական երաշխիքները, ինչպես նաև պետության և անհատի փոխադարձ պատասխանատվության ժամանակակից հայեցակարգերը:

Թեմա 7. Կոլեկտիվ: Կոլեկտիվը որպես սահմանադրական կարգավորման օբյեկտ

Ուսումնասիրվում են կոլեկտիվի՝ որպես սահմանադրաիրավական կարգավորման ինքնուրույն օբյեկտի տեսական հիմքերը, հանրային միավորումների, քաղաքական կուսակցությունների, տեղական ինքնակառավարման մարմինների, կրոնական կազմակերպությունների և քաղաքացիական հասարակության այլ ինստիտուտների սահմանադրաիրավական կարգավիճակը: Վերլուծվում են կոլեկտիվ իրավունքների, հանրային շահի և անհատական իրավունքների փոխհարաբերակցությունը, ինչպես նաև կոլեկտիվ սուբյեկտների դերը սահմանադրական ժողովրդավարության, հանրային մասնակցության և քաղաքական բազմակարծության ապահովման գործում:

Թեմա 8. Հասարակություն: Հասարակական կարգի հիմունքների սահմանադրական կարգավորման կառուցվածքային տարրերը և առանձնահատկությունները

Ուսումնասիրվում են հասարակությունը՝ որպես սահմանադրաիրավական կարգավորման հիմնական օբյեկտ, հասարակական կարգի սահմանադրական հիմունքները և դրանց կառուցվածքային տարրերը: Վերլուծվում են հասարակական հարաբերությունների սահմանադրական կարգավորման արժեքային, սոցիալական, տնտեսական, քաղաքական և մշակութային հիմքերը, ինչպես նաև քաղաքացիական հասարակության, սոցիալական համերաշխության, բազմակարծության և հանրային համաձայնության սահմանադրաիրավական երաշխիքները: Քննարկվում են

հասարակական կարգի կայունության ապահովման ժամանակակից սահմանադրական մեխանիզմները և դրանց զարգացման միտումները:

Թեմա 9. Պետություն: Պետական իշխանության կազմակերպման սահմանադրական հիմունքները, պետության մասնակցությամբ սահմանադրաիրավական հարաբերությունները և սուբյեկտները

Ուսումնասիրվում են պետության սահմանադրաիրավական բնույթը, պետական իշխանության կազմակերպման և իրականացման հիմնարար սկզբունքները, ինչպես նաև պետության՝ որպես սահմանադրաիրավական հարաբերությունների հիմնական սուբյեկտի դերը: Վերլուծվում են ժողովրդաիշխանության, իշխանությունների բաժանման, իրավունքի գերակայության, պետական ինքնիշխանության և սահմանադրական պատասխանատվության սկզբունքները: Քննարկվում են պետական մարմինների, հանրային իշխանության այլ սուբյեկտների և քաղաքացիների միջև առաջացող սահմանադրաիրավական հարաբերությունների առանձնահատկությունները, ինչպես նաև ժամանակակից սահմանադրական պետության կազմակերպման և գործունեության տեսական մոդելները:

Թեմա 10. Սահմանադրական վերահսկողություն և հսկողություն

Ուսումնասիրվում են սահմանադրական վերահսկողության և սահմանադրական հսկողության տեսական հիմքերը, դրանց հասկացությունները, նպատակները, գործառույթները և տարբերակիչ առանձնահատկությունները: Վերլուծվում են սահմանադրական վերահսկողության մոդելները, սուբյեկտները, իրականացման ձևերը և նշանակությունը սահմանադրության գերակայության, իրավունքի գերակայության և սահմանադրական օրինականության ապահովման գործում: Քննարկվում են սահմանադրական արդարադատության զարգացման ժամանակակից միտումները:

Թեմա 11. Սահմանադրության փոփոխությունների նախագծի պարտադիր նախնական սահմանադրական վերահսկողությունը

Ուսումնասիրվում է սահմանադրության փոփոխությունների նախագծերի նախնական սահմանադրական վերահսկողության ինստիտուտի իրավական բնույթը և նշանակությունը: Վերլուծվում են դրա նպատակները, իրականացման սահմանադրական ընթացակարգերը, իրավական հետևանքները և դերը սահմանադրական ինքնության, սահմանադրության կայունության և սահմանադրական արժեքների պաշտպանության գործում: Քննարկվում են միջազգային փորձի և ՀՀ սահմանադրական կարգավորման առանձնահատկությունները:

Թեմա 12. Տեղական պետական կառավարում և տեղական ինքնակառավարում

Ուսումնասիրվում են տեղական պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման սահմանադրական հիմքերը, դրանց փոխհարաբերակցությունը և տարբերակիչ հատկանիշները: Վերլուծվում են ապակենտրոնացման, սուբսիդիարության, համայնքային ինքնուրույնության և հանրային մասնակցության սկզբունքները, ինչպես նաև տեղական ինքնակառավարման մարմինների լիազորությունները և սահմանադրական երաշխիքները: Քննարկվում են Եվրոպական տեղական ինքնակառավարման խարտիայի սկզբունքների ազդեցությունը ազգային իրավակարգի վրա:

Թեմա 13. Սահմանադրական դատարանը որպես սահմանադրական արդարադատություն իրականացնող մարմին: Կարգավիճակի առանձնահատկությունները

Ուսումնասիրվում են սահմանադրական դատարանի սահմանադրաիրավական կարգավիճակը, իրավական բնույթը և դերը սահմանադրական արդարադատության համակարգում: Վերլուծվում են դատարանի լիազորությունները, գործառույթները, իրավասության շրջանակը և նրա առանձնահատուկ տեղը պետական իշխանության մարմինների համակարգում: Քննարկվում են սահմանադրական դատարանի անկախության, անաչառության և արդյունավետ գործունեության հիմնարար սկզբունքները:

Թեմա 14. ՀՀ Սահմանադրական դատարանի գործունեության իրավական հիմքերն ու անկախության երաշխիքները

Ուսումնասիրվում են ՀՀ Սահմանադրական դատարանի գործունեությունը կարգավորող սահմանադրական և օրենսդրական հիմքերը: Վերլուծվում են դատարանի անկախության ինստիտուցիոնալ, գործառութային, կազմակերպական և նյութական երաշխիքները, ինչպես նաև դրանց նշանակությունը սահմանադրական արդարադատության արդյունավետ իրականացման և սահմանադրության գերակայության ապահովման գործում:

Թեմա 15. Սահմանադրական դատարանի դատավորի կարգավիճակը, ընտրության առանձնահատկությունները, դատավորի թեկնածու առաջադրող և ընտրող մարմինների գործունեության սահմանադրական կարգերը

Ուսումնասիրվում են Սահմանադրական դատարանի դատավորի սահմանադրաիրավական կարգավիճակը, նրա անկախության երաշխիքները, իրավունքները, պարտականությունները և պատասխանատվությունը: Վերլուծվում են դատավորների թեկնածուների առաջադրման, ընտրության և լիազորությունների իրականացման սահմանադրական ընթացակարգերը, ինչպես նաև առաջադրող և ընտրող մարմինների իրավասությունները, փոխգործակցությունը և դրանց նշանակությունը դատարանի անկախ կազմավորման ապահովման գործում:

Թեմա 16. ՀՀ Սահմանադրական դատարանի գործունեության կազմակերպումը

Ուսումնասիրվում են ՀՀ Սահմանադրական դատարանի ներքին կազմակերպման սկզբունքները, կազմը, կառուցվածքը և գործունեության կազմակերպական ձևերը: Վերլուծվում են նախագահի, դատավորների, աշխատակազմի և դատական կազմերի լիազորությունները, ինչպես նաև դատարանի աշխատանքի կազմակերպման արդյունավետության ապահովման իրավական մեխանիզմները:

Թեմա 17. ՀՀ Սահմանադրական դատարան դիմելը: Դիմումի ընդունելության ընթացակարգերը

Ուսումնասիրվում են Սահմանադրական դատարան դիմելու իրավունքը, դիմում ներկայացնելու սուբյեկտները, դիմումների տեսակները և դրանց ներկայացման իրավական հիմքերը: Վերլուծվում են դիմումի ընդունելության չափանիշները, նախնական ուսումնասիրության և վարույթ ընդունելու ընթացակարգերը, ինչպես նաև դիմումի մերժման իրավական հիմքերը և դրանց կիրառման պրակտիկան:

Թեմա 18. ՀՀ Սահմանադրական դատարանում գործերի քննության ընդհանուր կանոնները

Ուսումնասիրվում են Սահմանադրական դատարանում գործերի քննության ընդհանուր սկզբունքները և դատավարական ընթացակարգերը: Վերլուծվում են դատաքննության փուլերը, կողմերի դատավարական իրավունքներն ու պարտականությունները, ապացույցների հետազոտման առանձնահատկությունները, դատական ակտերի ընդունման և հրապարակման կարգը, ինչպես նաև սահմանադրական արդարադատության սկզբունքների իրացման գործնական մեխանիզմները:

10. Դասընթացի ապահովվածությունը գրականությամբ

ա/իրավական ակտեր

1. ՀՀ Սահմանադրություն
2. «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական օրենքը
3. Սահմանադրական դատարանի աշխատակարգ /ընդունվել է 2018 թվականի հուլիսի 9-ի ՍԴԱՌ-1-Ն որոշմամբ/
4. Մարդու իրավունքների համընդհանուր հռչակագիր
5. Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին Եվրոպական կոնվենցիա
6. ԵԱՀԽ-ի մարդկային չափանիշի խորհրդաժողովի Կոպենհագենի խորհրդակցության փաստաթուղթ
7. ՀՀ դատական օրենսգիրք սահմանադրական օրենք
8. Ազգային ժողովի կանոնակարգ ՀՀ սահմանադրական օրենք
9. «Մարդու իրավունքների պաշտպանի մասին» ՀՀ սահմանադրական օրենք
10. «Հանրաքվեի մասին» ՀՀ սահմանադրական օրենք
 - ՀՀ Սահմանադրական դատարանի որոշումներ՝
 - ՍԴՌ-1627 որոշում, 01.02.22թ., ՍԴՌ-1666 որոշում, 11.10.22թ., ՍԴՌ-1434 որոշում, 06.11.18թ., ՍԴՌ-1434 որոշում, 06.11.18թ., ՍԴՌ-1518 որոշում, 31.03.20թ., ՍԴՌ-1546 որոշում, 18.06.20թ., ՍԴՌ-1608 որոշում, 02.08.21թ., ՍԴՌ-1419 որոշում, 12.06.18թ., ՍԴՌ-1507 որոշում, 25.02.20թ., ՍԴՌ-1585 որոշում, 16.03.21թ., ՍԴՌ-1644 որոշում, 22.03.22թ., ՍԴՌ-1590 որոշում, 29.04.21թ., ՍԴՌ 1669 որոշում, 22.11.22թ., ՍԴՌ 1645 որոշում, 29.03.22թ., ՍԴՌ-1680 որոշում, 24.03.23 թ., ՍԴՌ 1683 որոշում, 11.04.23 թ., ՍԴՌ 1685 որոշում, 25.04.23թ., ՍԴՌ 1691 որոշում, 02.06.2023թ., ՍԴՌ 1708 որոշում, 19.12.23թ., ՍԴՌ 1709 որոշում, 17. 01.24թ., ՍԴՌ 1716 որոշում, 27.02.24թ., ՍԴՌ 1749 որոշում, ՍԴՌ 1766 որոշում, 14.01.25թ., 26.09.24թ., ՍԴՌ 1775 որոշում, 01.04.25թ. ՍԴՌ 1776 որոշում, 15.01.25թ.:

բ/ հիմնական գրականություն

1. ՀՀ Սահմանադրական իրավունք /պատ. խմբագիր, պրոֆ. Ն. Այվազյան, մաս 1-ին, Երևան 2016 թ./
2. Պետության և իրավունքի տեսություն /պատ. խմբագիր, պրոֆ. Ա. Ղամբարյան, Երևան 2016թ./
3. ՀՀ սահմանադրության մեկնաբանություններ /ընդ. խմբագրությամբ, պրոֆեսոր Գ. Հարությունյան, դոց. Ա. Վաղարշյան, Երևան 2010թ./

1. Սահմանադրության էությունը և բովանդակությունը/ Այվազյան Ն., Այվազյան Ա., Երևան 2005 թ./
2. Хабриева Т.Я., Чиркин В.Е. Теория современной конституции. – М.: Норма, 2019
3. Конституционное (государственное) право зарубежных стран. Общая часть: Учебник для вузов. 4-е изд., обновл. и дораб. Отв. ред. Б.А. Страшун, 2010
4. Чиркин В.Е. Конституционное право зарубежных стран. Учебник. Издательство: Инфра-М, Норма, 2015
5. Чиркин В.Е. Сравнительное конституционное право. Учебное пособие для магистрантов и аспирантов. – М., 2012
6. Զաքս Մ. Սահմանադրական իրավունք II: Հիմնական իրավունքներ: Մաս I. Հիմնական իրավունքների տեսություն: 2-րդ հրատ. /թարգմ.' Լ. Սարգսյան.- Եր.: Տիգրան Մեծ, 2015/
7. Հարությունյան Գ.Գ. Սահմանադրական մշտադիտարկում: Եր.: Նժար, 2016
8. Rosenfeld M., Sajó A. *The Oxford Handbook of Comparative Constitutional Law*. Oxford University Press, 2012.
9. Ginsburg T., Dixon R. *Comparative Constitutional Law*. Edward Elgar, 2011.
10. Tushnet M. *Advanced Introduction to Comparative Constitutional Law*. Edward Elgar, 2014.
11. Hirschl R. *Comparative Matters: The Renaissance of Comparative Constitutional Law*. Oxford University Press, 2014.
12. Albert R. *Constitutional Amendments: Making, Breaking, and Changing Constitutions*. Oxford University Press, 2019.
13. Dixon R., Landau D. *Abusive Constitutional Borrowing: Legal Globalization and the Subversion of Liberal Democracy*. Oxford University Press, 2021.
14. Barak A. *Proportionality: Constitutional Rights and Their Limitations*. Cambridge University Press, 2012.
15. Gardbaum S. *The New Commonwealth Model of Constitutionalism: Theory and Practice*. Cambridge University Press, 2013

գ/ լրացուցիչ գրականություն

1. Պողոսյան Վ.Վ. Սահմանադրագիտություն. նկատառումներ, հիմնախնդիրներ /խմբ.' Գ. Հարությունյան.- Եր., 2014

2. Актуальные вопросы конституционного правосудия (по материалам «Журнала конституционного правосудия») /ред. С. Д. Князев, М. А. Митюков, С. Н. Станских.- М.: Волтерс Клувер, 2011
3. Актуальные проблемы правосудия в контексте современного конституционализма: Сборник материалов Международной научно-практической конференции, посвященной 15-летию принятия Конституции Республики Армения, 24-25 сентября 2010г., Ереван-Дилижан.- Ер.: Тигран Мец, 2010
4. Маклаков В.В. Конституционное право зарубежных стран. Общая часть: М., Волтерс Клувер, 2006
5. Судебная система западных государств. М., 1991.
6. Давид Р., Жоффре-Спинози К. Основные правовые системы современности. М., 1998.
7. Эбзеев Б. С. Личность и государство в России: взаимная ответственность и конституционные обязанности.- М.: Норма, 2011.

դ/ ինֆորմացիոն կայքեր

1. www.arlis.am
2. president.am
3. parliament.am
4. elections.am
5. concourt.am
6. ombuds.am
7. worldconstitutions.ru

11. Գանահապման միջոցները

11.1 Գիտելիք և իմացություն

- ներկայացնել սահմանադրական իրավունքի տեսության հիմնական հասկացությունները, կատեգորիաները և զարգացման ժամանակակից հայեցակարգերը,
- բացահայտել սահմանադրության՝ որպես պետության հիմնական իրավական ակտի էությունը, իրավաբանական բնույթը, գործառույթները և զարգացման օրինաչափությունները,
- մեկնաբանել սահմանադրական կարգի, սահմանադրականության, սահմանադրական պետության և սահմանադրական արժեքների բովանդակությունն ու փոխկապակցվածությունը,
- բնութագրել սահմանադրաիրավական հարաբերությունների կառուցվածքը, սուբյեկտները և կարգավորման առանձնահատկությունները,

- գնահատել սահմանադրական վերահսկողության, սահմանադրական արդարադատության և սահմանադրական մեկնաբանության տեսական ու գործնական նշանակությունը:

11.2 Հմտություններ

- վերլուծել սահմանադրական նորմերը, սկզբունքները և ինստիտուտները՝ կիրառելով իրավաբանական մեկնաբանության մեթոդներ,
- համադրել սահմանադրական իրավունքի տեսական դրույթները սահմանադրական պրակտիկայի և դատական դիրքորոշումների հետ,
- իրականացնել սահմանադրաիրավական հիմնախնդիրների համակարգային և համեմատական վերլուծություն,
- գնահատել իրավական ակտերի և պետական կառավարման գործընթացների համապատասխանությունը սահմանադրական սկզբունքներին,
- պատրաստել գիտական և մասնագիտական իրավական եզրակացություններ սահմանադրաիրավական հարցերի վերաբերյալ:

11.3 Կարողություններ (կոմպետենցիաներ)

- ինքնուրույն բացահայտել և հիմնավորել սահմանադրաիրավական խնդիրների լուծման հնարավոր մոտեցումները,
- կիրառել սահմանադրական իրավունքի տեսական գիտելիքները իրավաստեղծ, իրավակիրառ և հետազոտական գործունեության ընթացքում,
- ձևավորել մասնագիտական դիրքորոշում սահմանադրական զարգացման արդի հիմնախնդիրների վերաբերյալ՝ հիմնված գիտական վերլուծության վրա,
- գնահատել սահմանադրական բարեփոխումների և պետական իշխանության կազմակերպման իրավական մեխանիզմների արդյունավետությունը,
- դրսևորել մասնագիտական ինքնուրույնություն, պատասխանատվություն և հետազոտական նախաձեռնողականություն սահմանադրաիրավական խնդիրների ուսումնասիրման ընթացքում:

12. Գնահատման միջոցները

12.2. Կարողունակության գնահատման ցուցանիշները և չափանիշները

A (88–100 միավոր) «Գերազանց».

Ուսանողը կարողանում է համակողմանիորեն բացահայտել սահմանադրաիրավական հիմնախնդիրների էական կողմերը, իրականացնել ինքնուրույն և խորքային տեսական-իրավական վերլուծություն: Համադրում է սահմանադրության էության, իրավաբանական բնույթի, գործառույթների, տեսակների, սահմանադրականության և սահմանադրական պետության վերաբերյալ դոկտրինալ մոտեցումները: Վերլուծում է սահմանադրական կարգի, սահմանադրական

արժեքների, մարդու և քաղաքացու սահմանադրաիրավական կարգավիճակի, հասարակության և պետության սահմանադրական կազմակերպման փոխկապակցվածությունը: Ազատորեն կիրառում է սահմանադրաիրավական մեկնաբանության մեթոդները, գնահատում է սահմանադրական նորմերի իրացման արդյունավետությունը, բացահայտում է սահմանադրական ինստիտուտների զարգացման օրինաչափությունները և ձևակերպում է հիմնավորված գիտական եզրահանգումներ:

B (76–87 միավոր) «Շատ լավ»:

Ուսանողը բացահայտում է սահմանադրաիրավական խնդիրների հիմնական տեսական և գործնական կողմերը, իրականացնում է ինքնուրույն վերլուծություն՝ ներկայացնելով հիմնավորված եզրահանգումների հիմնական տարրերը: Ճիշտ է բնութագրում սահմանադրության իրավական բնույթը, սահմանադրական կարգի հիմնական սկզբունքները, սահմանադրաիրավական հարաբերությունների առանձնահատկությունները և սահմանադրական վերահսկողության նշանակությունը: Ցուցաբերում է սահմանադրական իրավունքի հիմնական ինստիտուտների միջև կապերի և փոխազդեցության ըմբռնում:

C (64–75 միավոր) «Լավ»:

Ուսանողը ճիշտ է ներկայացնում սահմանադրական իրավունքի տեսության հիմնական հասկացություններն ու կատեգորիաները, սակայն վերլուծությունը հիմնականում կրում է նկարագրական բնույթ: Թույլ է տալիս առանձին անճշտություններ սահմանադրության գործառույթների, սահմանադրական կարգի տարրերի, սահմանադրաիրավական հարաբերությունների և սահմանադրական արդարադատության բնութագրման ընթացքում: Դժվարանում է համադրել տեսական դրույթները սահմանադրական պրակտիկայի և դատական մեկնաբանությունների հետ:

D (52–63 միավոր) «Բավարար»:

Ուսանողը վերարտադրում է սահմանադրական իրավունքի տեսության հիմնական դրույթները, սակայն չի կարողանում իրականացնել դրանց խորքային վերլուծություն: Դժվարանում է տարբերակել սահմանադրության իրավական և քաղաքական բնույթը, սահմանադրական կարգի և հասարակական կարգի հարաբերակցությունը, ինչպես նաև սահմանադրական վերահսկողության և հսկողության առանձնահատկությունները: Վերլուծությունը հիմնականում սահմանափակվում է ընդհանուր բնութագրերով:

E (40–51 միավոր) «Բավարար սահմանային»:

Ուսանողը կարողանում է տալ սահմանադրաիրավական երևույթների ընդհանուր բնութագիր, սակայն չի իրականացնում ինքնուրույն տեսական վերլուծություն: Թույլ է տալիս էական սխալներ սահմանադրության էության, սահմանադրական սկզբունքների, սահմանադրաիրավական ինստիտուտների և սահմանադրական արդարադատության հիմնական հասկացությունների մեկնաբանման ընթացքում: Չի կարողանում բացահայտել սահմանադրական կարգավորման մեխանիզմների ներքին կապերը:

FX (20–39 միավոր) «Անբավարար»:

Ուսանողը չի կարողանում առանձնացնել սահմանադրաիրավական խնդիրների էական կողմերը, վերլուծությունը բացակայում է կամ կրում է մակերեսային բնույթ: Չի տարբերակում սահմանադրության հիմնական հատկությունները, սահմանադրական կարգի տարրերը, սահմանադրաիրավական հարաբերությունների սուբյեկտները և սահմանադրական վերահսկողության ձևերը:

F (0–19 միավոր) «Անբավարար».

Վերլուծությունն ամբողջությամբ բացակայում է: Ուսանողը չի կարողանում ներկայացնել սահմանադրական իրավունքի տեսության հիմնական հասկացությունները, չի տարբերակում սահմանադրական իրավունքի հիմնարար կատեգորիաները և չի ցուցաբերում առարկայի վերաբերյալ նվազագույն տեսական գիտելիքներ:

12. 2. Իրավական փաստարկում

A (88–100 միավոր) «Գերազանց»:

Ուսանողը ներկայացնում է համակողմանի և հիմնավորված իրավական փաստարկում՝ հղում կատարելով սահմանադրաիրավական դոկտրինին, ՀՀ Սահմանադրությանը, սահմանադրական օրենքներին, այլ նորմատիվ իրավական ակտերին և Սահմանադրական դատարանի իրավական դիրքորոշումներին: Հիմնավորում է իր դիրքորոշումը սահմանադրության մեկնաբանության, սահմանադրական սկզբունքների, մարդու և քաղաքացու սահմանադրաիրավական կարգավիճակի, սահմանադրական կարգի, պետական իշխանության կազմակերպման և սահմանադրական վերահսկողության հիմնախնդիրների վերաբերյալ: Կիրառում է ձևական-իրավաբանական, համակարգային, համեմատաիրավական և սահմանադրական մեկնաբանության մեթոդները՝ ներկայացնելով ինքնուրույն և գիտականորեն հիմնավորված եզրահանգումներ:

B (76–87 միավոր) «Շատ լավ»:

Ուսանողի փաստարկումն ընդհանուր առմամբ հետևողական և հիմնավորված է, առկա են հղումներ սահմանադրաիրավական դոկտրինին, ՀՀ Սահմանադրությանը, համապատասխան իրավական ակտերին և սահմանադրական դատական պրակտիկային: Կարողանում է հիմնավորել իր դիրքորոշումը սահմանադրական ինստիտուտների, սահմանադրական սկզբունքների և սահմանադրական կարգավորման հիմնական հարցերի վերաբերյալ՝ կիրառելով համապատասխան իրավական մեթոդներ:

C (64–75 միավոր) «Լավ»:

Փաստարկումը հիմնականում ճիշտ է, սակայն ունի մասնակի և ոչ ամբողջական բնույթ: Ուսանողը հղումներ է կատարում սահմանադրական նորմերին և գիտական մոտեցումներին, սակայն դրանք միշտ չէ, որ լիարժեքորեն կապված են ներկայացվող դիրքորոշման հետ: Բերված օրինակները սահմանափակ են կամ ոչ միշտ են արտացոլում սահմանադրական իրավունքի արդի զարգացումները:

D (52–63 միավոր) «Բավարար»:

Փաստարկումը մակերեսային է, հիմնավորումները հիմնականում կառուցվում են ընդհանուր տեսական դրույթների վրա: Դոկտրինալ մոտեցումներին և սահմանադրական դատական պրակտիկային հղումները բացակայում են կամ սահմանափակ են: Ուսանողը դժվարանում է կապել տեսական դրույթները կոնկրետ սահմանադրաիրավական խնդիրների և իրավական կարգավորումների հետ:

E (40–51 միավոր) «Բավարար սահմանային»:

Փաստարկումը կրում է ընդհանուր բնույթ՝ առանց բավարար իրավական հիմնավորման: Ուսանողը չի կարողանում արդյունավետ օգտագործել սահմանադրաիրավական դոկտրինի, ՀՀ Սահմանադրության և իրավական ակտերի դրույթները սեփական դիրքորոշումը հիմնավորելու համար: Ներկայացված մոտեցումները հիմնականում նկարագրական են:

FX (20–39 միավոր) «Անբավարար»:

Փաստարկումը բացակայում է կամ չի համապատասխանում առաջադրված սահմանադրաիրավական խնդրին: Ուսանողը չի կարողանում հիմնավորել իր դիրքորոշումը, չի կիրառում իրավական նորմեր, գիտական մոտեցումներ կամ սահմանադրական դատական պրակտիկայի օրինակներ:

F (0–19 միավոր) «Անբավարար».

Իրավական փաստարկումն ամբողջությամբ բացակայում է: Ուսանողը չի կարողանում ձևակերպել կամ հիմնավորել դիրքորոշում սահմանադրական իրավունքի տեսության և սահմանադրաիրավական հիմնախնդիրների վերաբերյալ:

12.3. Սահմանադրական իրավունքի տեսական հիմունքների իմացություն

A (88–100 միավոր) «Գերազանց»:

Ուսանողն ազատորեն կողմնորոշվում է սահմանադրական իրավունքի տեսության հիմնական հասկացություններում և կատեգորիաներում՝ սահմանադրություն, սահմանադրականություն, սահմանադրական պետություն, սահմանադրական կարգ, սահմանադրական արժեքներ, սահմանադրաիրավական հարաբերություններ, սահմանադրական սկզբունքներ, սահմանադրաիրավական կարգավորման մեխանիզմներ: Խորությամբ գիտի սահմանադրության էությունը, իրավաբանական հատկությունները, գործառույթները, տեսակները և զարգացման ժամանակակից տեսությունները: Վերլուծում է սահմանադրության գերակայության, անմիջական գործողության, կայունության և փոփոխության հիմնախնդիրները, սահմանադրական կարգավորման սուբյեկտներին (անհատ, կոլեկտիվ, հասարակություն, պետություն), մարդու և քաղաքացու սահմանադրաիրավական կարգավիճակի հիմունքները, սահմանադրական վերահսկողության և սահմանադրական արդարադատության տեսական հիմքերը: Գիտի սահմանադրական իրավունքի զարգացման ժամանակակից դոկտրինալ մոտեցումները և կարողանում է դրանք կիրառել իրավական վերլուծության ընթացքում:

B (76–87 միավոր) «Շատ լավ»:

Ուսանողը վստահորեն գիտի սահմանադրական իրավունքի տեսության հիմնական դրույթները, ճիշտ է ներկայացնում սահմանադրության հասկացությունը, էությունը, գործառույթները, սահմանադրական կարգի հիմնական սկզբունքները և սահմանադրաիրավական ինստիտուտների առանձնահատկությունները: Թույլ է տալիս առանձին անճշտություններ սահմանադրականության ժամանակակից տեսությունների, սահմանադրական մեկնաբանության, սահմանադրական վերահսկողության ձևերի կամ սահմանադրաիրավական հարաբերությունների որոշ տարրերի բնութագրման ժամանակ:

C (64–75 միավոր) «Լավ»:

Ուսանողը գիտի սահմանադրական իրավունքի տեսության հիմնական հասկացությունները, սակայն գիտելիքը հիմնականում կրում է մասնատված բնույթ: Թույլ է տալիս սխալներ սահմանադրության իրավական բնույթի, սահմանադրական կարգի տարրերի, սահմանադրաիրավական սկզբունքների և սահմանադրական վերահսկողության առանձնահատկությունների ներկայացման ժամանակ: Դժվարանում է տարբերակել սահմանադրական վերահսկողության մոդելները, սահմանադրական մեկնաբանության մոտեցումները և սահմանադրական արդարադատության գործառույթները:

D (52–63 միավոր) «Բավարար»:

Ուսանողը վերարտադրում է սահմանադրական իրավունքի տեսության հիմնական հասկացությունները, սակայն թույլ է տալիս էական սխալներ դրանց բովանդակության և փոխկապակցվածության ներկայացման ժամանակ: Չի կարողանում ամբողջությամբ բացահայտել սահմանադրության գործառույթները, սահմանադրական կարգի հիմունքները, սահմանադրաիրավական հարաբերությունների կառուցվածքը և սահմանադրական սկզբունքների համակարգը:

E (40–51 միավոր) «Բավարար սահմանային»:

Ուսանողը գիտի սահմանադրական իրավունքի տեսության առանձին հասկացություններ, սակայն չի կարողանում դրանք համակարգել և կիրառել: Չի կարողանում հստակ ներկայացնել սահմանադրության էությունը, իրավաբանական հատկությունները, սահմանադրական կարգավորման առանձնահատկությունները, սահմանադրաիրավական ինստիտուտների նշանակությունը և սահմանադրական արդարադատության դերը:

FX (20–39 միավոր) «Անբավարար»:

Ուսանողը չի տիրապետում սահմանադրական իրավունքի տեսության հիմնական հասկացություններին և կատեգորիաներին: Չի կարողանում բնութագրել սահմանադրության հիմնական հատկանիշները, սահմանադրական սկզբունքները, սահմանադրական կարգի բովանդակությունը, սահմանադրաիրավական հարաբերությունների առանձնահատկությունները և սահմանադրական վերահսկողության նշանակությունը:

F (0–19 միավոր) «Անբավարար»:

Գիտելիքն ամբողջությամբ բացակայում է: Ուսանողը չի կարողանում ներկայացնել սահմանադրական իրավունքի տեսության հիմնական հասկացությունները, կատեգորիաները և հիմնարար դրույթները:

12.4. Հստակություն և ընկալելիություն

A (88–100 միավոր) «Գերազանց»:

Պատասխանը կառուցված է, տրամաբանորեն հետևողական է, կիրառվում են ճշգրիտ սահմանադրաիրավական հասկացություններ և կատեգորիաներ, եզրահանգումները ձևակերպված են հստակ և հիմնավորված: Ուսանողը ցուցաբերում է խոր ըմբռնում հետևյալ հասկացությունների փոխհարաբերությունների վերաբերյալ՝ սահմանադրություն և սահմանադրականություն, սահմանադրության գերակայություն և անմիջական գործողություն, սահմանադրական կարգ և հասարակական կարգ, սահմանադրական կարգի հիմունքներ և սահմանադրական սկզբունքներ, մարդ և քաղաքացի, մարդու իրավունքներ և հիմնարար ազատություններ, պետական իշխանություն և ժողովրդաիշխանություն, իշխանությունների բաժանում և փոխզսպման ու հակակշիռների համակարգ, սահմանադրական վերահսկողություն և սահմանադրական հսկողություն, սահմանադրական արդարադատություն և դատական վերահսկողություն, սահմանադրական մեկնաբանություն և սահմանադրական զարգացում:

B (76–87 միավոր) «Շատ լավ»:

Պատասխանը բավարար չափով հստակ և կառուցված է, սահմանադրաիրավական տերմինաբանությունը հիմնականում կիրառվում է ճիշտ: Ուսանողը ճիշտ է տարբերակում հիմնական սահմանադրական հասկացությունները,

սակայն առանձին դեպքերում թույլ է տալիս ոչ էական անճշտություններ դրանց բովանդակության կամ փոխհարաբերակցության ներկայացման ժամանակ:

C (64–75 միավոր) «Լավ»

Պատասխանը հիմնականում հասկանալի է, սակայն ունի ընդհանուր բնույթ: Սահմանադրաիրավական տերմինաբանությունը միշտ չէ, որ կիրառվում է ճշգրիտ: Թույլ են տրվում սխալներ հատուկ հասկացությունների օգտագործման ժամանակ (օրինակ՝ շփոթում է սահմանադրական կարգը և հասարակական կարգը, սահմանադրական վերահսկողությունը և հսկողությունը, սահմանադրական սկզբունքները և սահմանադրական նորմերը, մարդու իրավունքների և քաղաքացու իրավունքների տարբերակումը):

D (52–63 միավոր) «Բավարար»:

Պատասխանը ոչ լիարժեք է և ոչ միշտ հետևողական: Սահմանադրաիրավական տերմինաբանությունը կիրառվում է սխալ կամ սահմանափակ ձևով: Ուսանողը դժվարանում է տարբերակել սահմանադրական իրավունքի հիմնական հասկացությունները և չի կարողանում հստակ ներկայացնել դրանց փոխկապակցվածությունը:

E (40–51 միավոր) «Բավարար սահմանային»:

Պատասխանը կրում է խառնաշփոթ և մակերեսային բնույթ: Սահմանադրաիրավական հասկացությունները ներկայացվում են ոչ ճշգրիտ, հաճախ սխալ են կիրառվում մասնագիտական տերմինները: Ուսանողը չի կարողանում ձևակերպել հստակ և տրամաբանական իրավական դիրքորոշում:

FX (20–39 միավոր) «Անբավարար»

Պատասխանն անհասկանալի է կամ չի համապատասխանում առաջադրված հարցին: Սահմանադրաիրավական տերմինները գրեթե չեն կիրառվում կամ կիրառվում են սխալ, ուսանողը չի կարողանում տարբերակել առարկայի հիմնական հասկացությունները:

F (0–19 միավոր) «Անբավարար»:

Պատասխանը բացակայում է կամ չի պարունակում որևէ գիտական և իրավական բովանդակություն:

12.5. Համակարգվածություն և կառուցվածքայնություն

A (88–100 միավոր) «Գերազանց»

Պատասխանը տրամաբանորեն և համակարգված կառուցված է, պահպանված է խնդրի ներկայացման ներքին տրամաբանությունը՝ առանձնացված են հիմնահարցի ներկայացումը, տեսական վերլուծությունը, իրավական հիմնավորումները և եզրահանգումները: Ուսանողը ցուցաբերում է համակարգային մոտեցում սահմանադրաիրավական երևույթների ուսումնասիրության նկատմամբ՝ բացահայտելով սահմանադրության, սահմանադրական սկզբունքների, սահմանադրաիրավական ինստիտուտների և դրանց միջև առկա փոխկապակցվածությունը: Կարողանում է համադրել տեսական մոտեցումները, իրավական կարգավորումները և սահմանադրական պրակտիկան՝ ձևավորելով ամբողջական և հիմնավորված դիրքորոշում:

B (76–87 միավոր) «Շատ լավ»:

Պատասխանն ընդհանուր առմամբ տրամաբանական է և կառուցվածքային, հիմնականում պահպանված է հարցի բացահայտման հաջորդականությունը: Ուսանողը կարողանում է ներկայացնել սահմանադրաիրավական խնդրի հիմնական կողմերը, ձևակերպել եզրահանգումներ, սակայն դրանք երբեմն բավարար չափով մանրամասն կամ համակարգված չեն:2

C (64–75 միավոր) «Լավ».

Պատասխանում առկա են հիմնական գաղափարները, սակայն շարադրանքի տրամաբանությունը միշտ չէ, որ պահպանված է: Սահմանադրաիրավական հասկացությունների և ինստիտուտների միջև կապերը ներկայացվում են ոչ ամբողջական ձևով: Եզրահանգումները մասնակի են, երբեմն չեն բխում ներկայացված վերլուծությունից:

D (52–63 միավոր) «Բավարար»

Պատասխանը հիմնականում անհամակարգ է, կառուցվածքային տարրերը հստակ առանձնացված չեն: Ուսանողը դժվարանում է ձևավորել սահմանադրաիրավական երևույթների միջև տրամաբանական կապեր, չի կարողանում հետևողականորեն ներկայացնել խնդրի տեսական և գործնական կողմերը:

E (40–51 միավոր) «Բավարար սահմանային»

Պատասխանի կառուցվածքը գրեթե բացակայում է: Ներկայացվող դրույթները միմյանց հետ թույլ են կապված, սահմանադրաիրավական հասկացությունները ներկայացվում են առանձին և չհամակարգված ձևով: Եզրահանգումներ կամ ընդհանրացումներ հիմնականում չեն ձևավորվում:

FX (20–39 միավոր) «Անբավարար»

Կառուցվածքը բացակայում է: Պատասխանը չի արտացոլում սահմանադրաիրավական խնդրի տրամաբանական վերլուծություն, մտքերի շարադրանքը անկանոն է, իսկ ներկայացված դրույթները չեն ձևավորում ամբողջական իրավական դիրքորոշում:

F (0–19 միավոր) «Անբավարար»

Կառուցվածքը բացակայում է: Ուսանողը չի կարողանում ձևակերպել պատասխան, ներկայացնել սահմանադրաիրավական խնդրի բովանդակությունը կամ արտահայտել որևէ համակարգված մոտեցում:

13. Հարցաշար

Քննական տոմսը ներառում է տեսական հարցեր և իրավիճակային մեկ խնդիր:

1. Սահմանադրական իրավունքի գիտության հասկացությունը, առարկան և մեթոդները:
2. Սահմանադրական իրավունքի գիտության տեղը իրավաբանական գիտությունների համակարգում:
3. Սահմանադրական իրավունքի գիտության հիմնական գործառույթները և զարգացման փուլերը:
4. Սահմանադրության հասկացությունը, էությունը և իրավական բնույթը:
5. Սահմանադրության հիմնական գործառույթները և դրանց նշանակությունը ժամանակակից սահմանադրական պետությունում:
6. Սահմանադրության իրավաբանական հատկությունները և դրանց դերը սահմանադրության գերակայության ապահովման գործում:
7. Սահմանադրության և ընթացիկ օրենսդրության փոխհարաբերակցությունը:
8. Սահմանադրության կայունության և փոփոխելիության հիմնախնդիրը:
9. Ժամանակակից սահմանադրության էությունը և հիմնական առանձնահատկությունները:
10. Սահմանադրականության գաղափարի ձևավորումը և զարգացման հիմնական փուլերը:

11. Նոր սահմանադրականության (New Constitutionalism) հիմնական գաղափարներն ու սկզբունքները:
12. Ժամանակակից սահմանադրության արժեքային բնույթը և դրա դերը ժողովրդավարական պետության զարգացման գործում:
13. Գլոբալացման ազդեցությունը ժամանակակից սահմանադրության զարգացման վրա:
14. Սահմանադրական կարգավորման հասկացությունը և դրա առանձնահատկությունները:
15. Սահմանադրական կարգավորման կառուցվածքը և հիմնական տարրերը:
16. Սահմանադրաիրավական կարգավորման մեթոդները և դրանց առանձնահատկությունները:
17. Սահմանադրական նորմերի դերը հասարակական հարաբերությունների կարգավորման գործընթացում:
18. Սահմանադրական կարգավորման և իրավական կարգավորման ընդհանուր համակարգի փոխհարաբերակցությունը:
19. «Սահմանադրական կարգ» հասկացության իրավական բովանդակությունը և հիմնական հատկանիշները:
20. Սահմանադրական կարգի հիմունքների հասկացությունը, կառուցվածքը և նշանակությունը:
21. «Հասարակական կարգ» հասկացությունը և դրա սահմանադրաիրավական նշանակությունը:
22. Սահմանադրական կարգի և հասարակական կարգի փոխհարաբերակցությունը:
23. Սահմանադրական կարգի պաշտպանության սահմանադրաիրավական մեխանիզմները:
24. Անձի սահմանադրական կարգավիճակի հասկացությունը, կառուցվածքը և հիմնական տարրերը:
25. Մարդու և քաղաքացու սահմանադրական կարգավիճակի տարբերությունները:
26. Անհատի սահմանադրական կարգավիճակի ձևավորման հիմնական սկզբունքները:
27. Մարդու հիմնական իրավունքների, ազատությունների և պարտականությունների սահմանադրական համակարգը:
28. Պետության և անհատի փոխադարձ պատասխանատվության սահմանադրական հիմքերը:
29. Կոլեկտիվի հասկացությունը և նշանակությունը սահմանադրական իրավունքում:
30. Կոլեկտիվ սուբյեկտների սահմանադրաիրավական կարգավիճակի առանձնահատկությունները:

31. Հանրային միավորումների և կազմակերպությունների դերը սահմանադրական հարաբերություններում:
32. Անհատական և կոլեկտիվ իրավունքների փոխհարաբերակցությունը ժամանակակից սահմանադրական իրավունքում:
33. Քաղաքացիական հասարակության ինստիտուտները որպես կոլեկտիվ սահմանադրաիրավական սուբյեկտներ:
34. Հասարակությունը որպես սահմանադրական կարգավորման օբյեկտ:
35. Հասարակական կարգի սահմանադրական հիմունքների հասկացությունը և կառուցվածքային տարրերը:
36. Քաղաքացիական հասարակության սահմանադրաիրավական հիմքերը:
37. Հասարակական հարաբերությունների սահմանադրական կարգավորման առանձնահատկությունները:
38. Պետության և քաղաքացիական հասարակության փոխհարաբերությունների սահմանադրական հիմքերը:
39. Պետության սահմանադրաիրավական բնութագիրը և հիմնական հատկանիշները:
40. Պետական իշխանության կազմակերպման սահմանադրական սկզբունքները:
41. Ժողովրդաիշխանության սկզբունքը որպես պետական իշխանության սահմանադրական հիմք:
42. Իշխանությունների բաժանման սկզբունքը և դրա սահմանադրաիրավական նշանակությունը:
43. Սահմանադրաիրավական հարաբերությունների սուբյեկտները և պետության դերը դրանցում:
44. Պետության և անհատի փոխհարաբերությունների սահմանադրաիրավական հիմքերը:
45. Սահմանադրական վերահսկողության հասկացությունը, էությունը և իրավական նշանակությունը:
46. Սահմանադրական վերահսկողության և սահմանադրական հսկողության տարբերակումը:
47. Սահմանադրական վերահսկողության ձևավորման պատմական նախադրյալները և ժամանակակից մոդելները:
48. Սահմանադրական վերահսկողության օբյեկտները և սուբյեկտները:
49. Սահմանադրական վերահսկողության իրականացման ձևերը և ընթացակարգերը:
50. Սահմանադրական վերահսկողության դերը սահմանադրության գերակայության և իրավական պետության ապահովման գործում:

51. Սահմանադրության փոփոխությունների տեսական և իրավական հիմքերը:
52. Սահմանադրության փոփոխությունների նախագծերի նախնական սահմանադրական վերահսկողության հասկացությունը և նշանակությունը:
53. Նախնական սահմանադրական վերահսկողության և հետագա (հետադարձ) սահմանադրական վերահսկողության տարբերությունները:
54. Սահմանադրական փոփոխությունների սահմանափակումները և դրանց վերահսկման իրավական մեխանիզմները:
55. Տեղական պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման հասկացությունները և սահմանադրաիրավական բնույթը:
56. Տեղական ինքնակառավարման սահմանադրական սկզբունքները:
57. Ապակենտրոնացման սկզբունքը և դրա դերը ժամանակակից սահմանադրական պետությունում:
58. Տեղական ինքնակառավարման մարմինների սահմանադրաիրավական կարգավիճակը:
59. Տեղական ինքնակառավարման և պետական կառավարման մարմինների փոխհարաբերությունները:
60. Սահմանադրական արդարադատության հասկացությունը և ձևավորման տեսական հիմքերը:
61. Սահմանադրական դատարանի հասկացությունը և տեղը պետական իշխանության համակարգում:
62. Սահմանադրական դատարանի իրավական բնույթի առանձնահատկությունները:
63. Սահմանադրական դատարանի հիմնական գործառույթները և լիազորությունները:
64. Սահմանադրական դատարանի և այլ պետական մարմինների հարաբերությունների սահմանադրաիրավական հիմքերը:
65. Սահմանադրական դատարանի կարգավիճակի առանձնահատկությունները՝ որպես սահմանադրության պաշտպանության մասնագիտացված մարմին:
66. ՀՀ Սահմանադրական դատարանի գործունեության սահմանադրական և օրենսդրական հիմքերը:
67. Սահմանադրական դատարանի անկախության սկզբունքի բովանդակությունը:
68. Սահմանադրական դատարանի անկախության կազմակերպական և գործառույթային երաշխիքները:
69. Սահմանադրական դատարանի դատավորների անկախության երաշխիքները:
70. Սահմանադրական դատարանի անկախության և հաշվետվողականության հարաբերակցությունը:

71. Սահմանադրական դատարանի դատավորի սահմանադրաիրավական կարգավիճակը:
72. Սահմանադրական դատարանի դատավորի իրավունքները, պարտականությունները և պատասխանատվությունը:
73. Սահմանադրական դատարանի դատավորի անկախության և անձեռնմխելիության երաշխիքները:
74. Սահմանադրական դատարանի դատավորների թեկնածուների առաջադրման և ընտրության սահմանադրական ընթացակարգը:
75. Դատավորի թեկնածու առաջադրող և ընտրող մարմինների սահմանադրական լիազորությունները:
76. ՀՀ Սահմանադրական դատարանի կառուցվածքը և գործունեության կազմակերպման սկզբունքները:
77. Սահմանադրական դատարանի նախագահի սահմանադրաիրավական կարգավիճակը:
78. Սահմանադրական դատարանի նիստերի կազմակերպման և որոշումների ընդունման կարգը:
79. Սահմանադրական դատարանի աշխատակազմի դերը դատարանի գործունեության ապահովման գործում:
80. Սահմանադրական դատարան դիմելու իրավունքի հասկացությունը և սուբյեկտները:
81. Սահմանադրական դատարան ներկայացվող դիմումների տեսակները:
82. Դիմումների ընդունելիության սահմանադրաիրավական չափանիշները:
83. Դիմումի նախնական ուսումնասիրության և վարույթ ընդունելու ընթացակարգը:
84. Դիմումի վերադարձման կամ վարույթ ընդունելու մերժման իրավական հիմքերը:
85. Սահմանադրական դատավարության հասկացությունը և հիմնական առանձնահատկությունները:
86. ՀՀ Սահմանադրական դատարանում գործերի քննության փուլերը:
87. Սահմանադրական դատավարության մասնակիցների իրավական կարգավիճակը:
88. Սահմանադրական դատարանում գործերի քննության հիմնական սկզբունքները:
89. Սահմանադրական դատարանի որոշումների տեսակները և դրանց իրավական նշանակությունը:
90. Սահմանադրական դատարանի որոշումների պարտադիրության և իրավական հետևանքների առանձնահատկությունները:

Տիպային խնդրի օրինակ

Ելակետային տվյալներ

ՍՊԸ-ի աշխատակիցը դատարանում վիճարկել է իր ազատումը: Դատարանը շուրջ երկու տարի անց բավարարել է հայցը և պարտավորեցրել գործատուին վճարել հարկադիր պարապուրդի ամբողջ ժամանակահատվածի միջին աշխատավարձը: Գործատուն գտնում է, որ վճարման մեծ մասը պայմանավորված է ոչ թե իր գործողություններով, այլ դատարանի կողմից գործի երկարատև քննությամբ: Բացի այդ, նա պնդում է, որ դատարանը սխալ է բաշխել ապացուցման պարտականությունը: Դատական պաշտպանության բոլոր միջոցները սպառելուց հետո գործատուն դիմում է Սահմանադրական դատարան՝ վիճարկելով կիրառված իրավական նորմերի սահմանադրականությունը:

Հարց

Սույն դեպքում, ինչ իրավական խնդիր (հարց) է առկա՝ իրավական նորմի սահմանադրականության, թե՞ դատարանի կողմից նորմի կիրառման իրավաչափության: Ի՞նչ իրավական հետևանք կարող է առաջանալ դիմումի ընդունելիության տեսանկյունից:

14. Գիտելիքների ընթացիկ հսկողության ձևերը

Ատեստավորման ձևը (ստուգարք, քննություն)

Ստուգարքը (քննությունը) անցկացվում է գրավոր և բանավոր ձևաչափի համադրմամբ: Ուսանողներին չի տրամադրվում լրացուցիչ նյութեր, սակայն դասախոսի հայեցողությամբ թույլատրվում է օգտագործել նորմատիվ ակտերի տեքստեր:

Գնահատման ընթացակարգը

Ընդհանուր պատասխանը գնահատվում է 0–100 միավոր սանդղակով: 88–100 միավորի դեպքում տրվում է A (գերազանց), 76–87-ի դեպքում՝ B (շատ լավ), 64–75-ի դեպքում՝ C (լավ), 52–63-ի դեպքում՝ D (բավարար), 40–51-ի դեպքում՝ E (բավարար սահմանային), 20–39-ի դեպքում՝ FX (անբավարար), իսկ 0–19-ի դեպքում՝ F (անբավարար):

Գնահատելիս հատկապես հաշվի են առնվում պատասխանի հիմնավորումը, իրավական ու փաստական վերլուծության ներկայացումը (Սահմանադրական ու օրենսդրական նորմերի, ՍԴ, ՄԻԵԴ որոշումների պատշաճ ներկայացում և վերլուծություն), իսկ խնդրի դեպքում նաև պատասխանի ու հիմնավորման միջև պատճառահետևանքային կապի առկայություն:

